

Kuluttajien inflaatio-odotukset kasvussa Suomessa

26.5.2008

Kuluttajien inflaatio-odotukset ja arviot toteutuneesta inflaatiosta ovat viimeksi kuluneen vuoden aikana selvästi kasvaneet. Tämä kehitys on ollut yhdenmukaista viimeaikaisen kuluttajahintojen nousuvauhdin kiihtymisen kanssa. Pidemmällä aikavälillä kuluttajat ovat ajoittain onnistuneet suhteellisen hyvin ennakoimaan hintojen nousuvauhdin tulevan kehityksen. 2000-luvulla kuluttajat ovat kuitenkin keskimäärin yliarvioineet tulevaa inflaatiota. Väestöryhmittäin tarkasteltuna parhaiten inflaatioennusteissaan ovat onnistuneet nuoret.

Tässä artikkelissa tarkastellaan suomalaisten kuluttajien inflaatio-odotuksia ja niiden muutoksia. Samalla arvioidaan, mitkä tekijät saattavat vaikuttaa inflaatio-odotuksiin ja minkälaisia odotuksia eri väestöryhmillä on.

Lisäksi arvioidaan, miten hyvin eri väestöryhmät ovat onnistuneet ennakoimaan kuluttajahintojen tulevaa nousuvauhtia. Tarkastelu pohjautuu Tilastokeskuksen kuukausittaisen kuluttajabarometrikyselyn aineistoon.

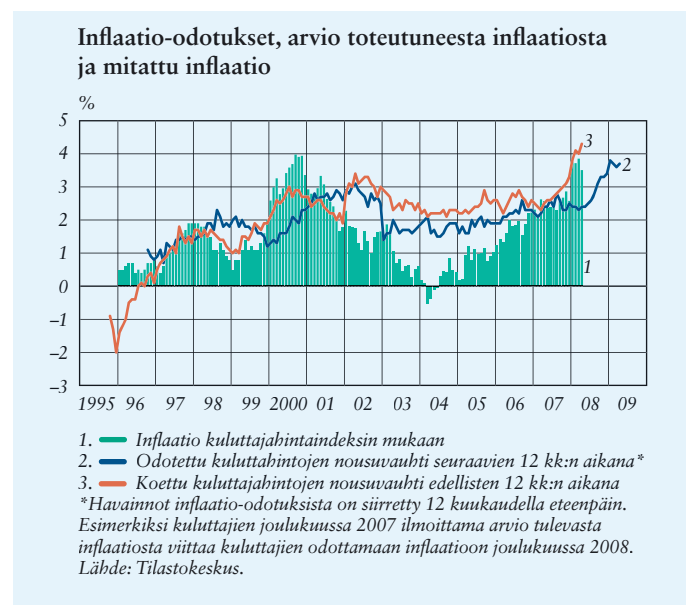
Kuluttajien arvio kuluttajahintojen toteutuneesta noususta Suomessa on ollut ajoittain suhteellisen tarkka, kuten esimerkiksi viime vuosikymmenen jälkipuoliskolla (kuvio 1). Sen sijaan käteisen euron käyttöönoton jälkeen kuluttajien kokemana inflaatiovauhti (perceived inflation) on poikennut huomattavasti toteutuneesta inflaatiosta.¹ Koettu inflaatio

¹ Koetun ja toteutuneen inflaation eroja on selvittänyt mm. Kurri (2006).

oli linjassa mitatun inflaation kanssa vasta vuoden 2007 aikana. Tämä johtui ensisijaisesti inflaation nopeutumisesta samalla, kun koettu inflaatio pysyi lähellä aiempien vuosien tasoa.

Odotukset tulevasta inflaatiosta (kuluttajahintojen odotettu nousu seuraavien 12 kuukauden aikana) näyttävät osuneen melko hyvin kohdalleen 1990-luvun puolivälin jälkeen ja vuosien 2006–2007 aikana. Sen sijaan tämän vuosikymmenen alkupuoliskon aikana kuluttajien odotukset tulevasta hintojen noususta erkaantuivat kuluttajahintainflaation mitatusta kehityksestä. Tähän lienee osaltaan vaikuttanut se, että euron käyttöönotto vaikeutti paitsi koetun inflaation arviointia myös inflaation tulevaa kehitystä koskevien odotusten muodostamista vuoden 2002 alusta lähtien.

Kuvio 1.

Timo Hirvonen
ekonomisti
rahapolitiikka- ja
tutkimusosasto

Itse asiassa inflaatio-odotukset ovat 2000-luvulla pysyneet suhteellisen lähellä 2:ta prosenttia. Viimeksi kuluneen vuoden aikana inflaatiovauhti on kuitenkin kiihtynyt ja vaikutukset ovat heijastuneet myös arvioihin toteutuneesta inflaatiosta ja tulevasta hintojen kehityksestä.

Kuluttajabarometrin otos vastaa väestön jakaamaa

Tilastokeskus kysyy kuluttajien inflaatio-odotuksia kerran kuukaudessa tehtävän kuluttajabarometritiedustelun yhteydessä.² Vastaajia pyydetään kertomaan, miten paljon he odottavat kuluttajahintojen nousevan (prosentteina) seuraavien 12 kuukauden aikana. Samassa tiedustelussa

² Kuluttajabarometrin laatimismenetelmistä, ks. Tilastokeskus (2006).

kysytään myös kuluttajien arviota haastatteluhetken inflaatiosta.

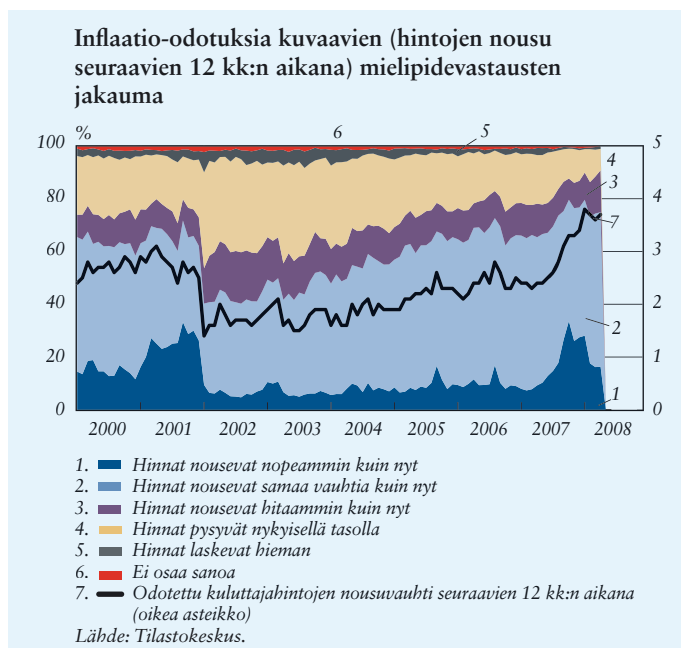
Lokakuusta 1995 alkaen kuluttajabarometrin tiedot on kerätty Euroopan komission toimeksiannosta joka kuukausi. Tammikuusta 2000 alkaen kyselyn kohteena on ollut kuukausittain kokonaan vaihtuva henkilöotos. Tutkimusalueena on koko Suomi, ja barometrin vastaajat edustavat Suomen 15–74-vuotiasta väestöä iältään, sukupuoleltaan, asuinlääniltään ja äidinkieleltään. Tässä artikkelissa väestöryhmittäinen aineisto alkaa tammikuusta 2000.

Tiedustelussa kysytään kuluttajilta paitsi numeerista arviota tulevasta inflaatiovauhdista myös mielipidettä siitä, miten he odottavat kuluttajahintojen muuttuvan seuraavan asteikon mukaan: hinnat nousevat nopeammin kuin nyt – nousevat samaa vauhtia kuin nyt – nousevat hitaammin kuin nyt – pysyvät nykyisellä tasolla – laskevat hieman. Kyselyyn on myös mahdollista vastata ”En osaa sanoa”. Mielipidevastauksilla ei ole merkitystä inflaatio-odotusta koskevan lukuarvon kannalta, mutta ne tarjoavat täydentävää informaatiota odotuksista.³

Mielipidevastauksista (kuvio 2) näkee esimerkiksi, että inflaatio-odotusten ollessa kasvussa myös ”hinnat nousevat nopeammin kuin nyt” -vastausten osuus lisääntyy. Kesästä 2007 lähtien ”hinnat nousevat nopeammin kuin nyt” -vastausten osuus alkoi sel-

³ Inflaatio-odotus ei siis ole ns. saldoluku, eli sitä ei lasketa painottamalla yhteen eri vastausvaihtoehtoja.

Kuvio 2.

västi kasvaa ja oli suurimmillaan syksyllä 2007. Tämä ajoittuu samaan hetkeen, jolloin neuvottelut uusista palkkorotuksista olivat käynnissä. Kuluttajahintainflaatio oli silloin myös selvästi yli kahden prosentin. ”Hinnat nousevat nopeammin kuin nyt” -vastausten suuri määrä vuonna 2001 puolestaan selittynee kuluttajien odotuksilla hintojen tuntuista nousuista euron käyttöönoton yhteydessä. Vuodesta 2002 lähtien ”hinnat nousevat nopeammin kuin nyt”- ja ”hinnat nousevat samaa vauhtia kuin nyt” -vastausten osuus on ollut tasaisessa kasvussa aina huhtikuuhun 2008 asti.

Inflaatio-odotukset vaihtelevat väestöryhmittäin

Eri väestöryhmillä on erilaisia inflaatio-odotuksia⁴. Esimerkiksi nuoret ovat yleensä arvioineet hintojen tulevan nousuvauhdin vähäisemmäksi. Naiset ovat keskimäärin odottaneet tulevan inflaation olevan hieman nopeampaa vuosien 2001–2007 aikana kuin miehet (taulukko 1). Inflaatio-odotuksissa näkyy myös koulutustason vaikutus: mitä matalampi koulutustaso, sitä vähäisemmäksi tulevan inflaation on arvioitu jäävän. Suuralueilla sijaitsevien asuinpaikkojen välillä ei näytä olevan suuria eroja. Alueellisesti inflaatio-odotukset ovat siten lähellä toisiaan. Tämä selittynee sillä, että kaikkiin väestöryhmiin kuu-

luvia ihmisiä asuu eri puolilla maata. Lisäksi hintakehitys maan sisällä liepee varsin yhdenmukaista.

Inflaatio-odotukset vaihtelevat jonkin verran sosioekonomisen aseman mukaan. Opiskelijoilla on ollut selvästi pienemmät odotukset tulevaisuuden inflaatiosta kuin muilla ryhmillä, keskimäärin 1,7 % vuosina 2001–2007. Tämä on linjassa sen kanssa, että ikäluokassa 15–24-vuotiaat on vähäisin inflaatio-odotus. Työelämässä olevat odottavat muita ryhmiä enemmän inflaation kiihtyvän. Tarkasteluperiodilla 2001–2007 yksin asujat ovat odottaneet inflaation jäävän hieman vähäisemmäksi kuin lapsiperheet ja muut aikuistaloudet. Lapsiperheet näyttäisivät odottavan inflaation kiihtyvän tulevaisuudessa eniten. Myös tuloilla on merkitystä. Arviot tulevasta inflaatiovauhdista näyttävät usein kasvavan tulotason mukana.

Inflaatio-odotusten ennusteosuvuus

Kuluttajat eivät vuosina 2001–2007 ole kovin hyvin pystyneet ennustamaan, millaiseksi inflaatio on kehittynyt vuoden kuluttua. Tosin vuoden 2006 aikana tehdyt inflaatioarviot vuoden 2007 hintojen noususta osuivat paremmin kohdalleen kuin aikaisempina vuosina. Inflaatio-odotusten ennustetarkkuutta voidaan tarkastella käyttämällä apuna keskineliövirhettä. Se kuvaa inflaatio-odotusten ja toteutuneen inflaation välistä eroa. Keskineliövirheen ollessa nolla ennuste on täysin tarkka.

Työelämässä olevat odottavat muita ryhmiä enemmän inflaation kiihtyvän.

⁴ Tilastollinen regressioanalyysi väestöryhmittäin vuoden 2007 inflaatio-odotusten suhteen tukee näitä tuloksia. Kolmen kymmenyksen inflaatio-odotusten erot väestöryhmien välillä ovat tilastollisesti merkitseviä. Ks. Hirvonen (2008).

Taulukko 1.

Inflaatio-odotukset väestöryhmittäin ja mitattu inflaatio, %						
Väestöryhmä	2001–2003	2004–2006	2007	2001–2007	Painotetut osuudet	Osuudet kyselyssä
<i>Inflaatio (kuluttajahintaindeksi)</i>	1,7	0,8	2,5	1,4		
<i>Kaikki yhteensä</i>	2,4	1,9	2,4	2,2	100	100
Sukupuoli						
<i>Miehet</i>	2,4	1,8	2,3	2,1	50	50
<i>Naiset</i>	2,4	2,1	2,5	2,3	50	50
Ikä						
<i>15–24-vuotiaat</i>	1,7	1,5	2,1	1,7	17	16
<i>25–34-vuotiaat</i>	2,3	1,9	2,4	2,1	16	15
<i>35–44-vuotiaat</i>	2,6	2,2	2,5	2,4	18	17
<i>45–54-vuotiaat</i>	2,7	2,2	2,6	2,4	19	19
<i>55–64-vuotiaat</i>	2,5	2,0	2,5	2,3	19	18
<i>65–74-vuotiaat</i>	2,2	1,7	2,3	2,0	12	15
Koulutus						
<i>Perusaste</i>	2,2	1,8	2,3	2,0	29	30
<i>Keskiaste</i>	2,5	2,0	2,4	2,3	40	39
<i>Korkea-aste</i>	2,5	2,0	2,5	2,3	31	30
Suuralue						
<i>Pääkaupunkiseutu</i>	2,3	1,9	2,3	2,1	20	20
<i>Muu Etelä-Suomi</i>	2,4	2,0	2,5	2,2	22	21
<i>Länsi-Suomi</i>	2,4	2,0	2,4	2,2	36	38
<i>Itä-Suomi</i>	2,3	2,0	2,3	2,2	11	10
<i>Pohjois-Suomi</i>	2,2	1,9	2,4	2,1	12	11
Sosioekonominen asema						
<i>Maatalousyrittäjät</i>	2,7	2,1	2,2	2,4	1	1
<i>Muut yrittäjät</i>	2,7	2,0	2,7	2,4	6	6
<i>Ylemmät toimihenkilöt</i>	2,4	1,9	2,3	2,2	16	16
<i>Alemmat toimihenkilöt</i>	2,6	2,2	2,5	2,4	18	17
<i>Työntekijät</i>	2,4	2,1	2,4	2,3	19	18
<i>Työttömät</i>	2,3	1,9	2,5	2,2	4	4
<i>Opiskelijat</i>	1,8	1,5	2,1	1,7	12	12
<i>Eläkeläiset</i>	2,4	1,9	2,4	2,1	20	22
<i>Omaa kotitaloutta hoitavat yms.</i>	2,4	1,9	2,5	2,2	4	4
Kotitaloustyyppi						
<i>Yksin asuvat</i>	2,3	1,8	2,3	2,1	18	18
<i>Lapsiperheet</i>	2,4	2,0	2,4	2,2	38	36
<i>Muut (aikuis)taloudet</i>	2,4	1,9	2,4	2,2	44	46
Kotitalouden bruttuloluokka						
<i>Alin tuloneljännes</i>	2,3	1,8	2,4	2,1	12	13
<i>Toiseksi alin tuloneljännes</i>	2,4	2,0	2,5	2,3	24	25
<i>Toiseksi ylin tuloneljännes</i>	2,5	2,0	2,4	2,3	32	32
<i>Ylin tuloneljännes</i>	2,4	1,9	2,4	2,2	24	24
<i>Tulot tuntemattomat</i>	1,7	1,6	2,1	1,7	7	7

Lähteet: Tilastokeskuksen kuluttajabarometri ja omat laskelmat.

Kuluttajien inflaatioennusteet ovat tarkentuneet viime vuosien aikana (taulukko 2).⁵ Parhaiten hintojen nousuvauhdin ennustamisessa ovat onnistuneet 15–24-vuotiaat, opiskelijat ja ne, joiden tulot ovat tuntemattomat. Eniten tulevan inflaation kehityksen arvioinnissa ovat menneet harhaan 35–44-vuotiaat, 45–54-vuotiaat, maatalousyrittäjät, muut yrittäjät ja alemmat toimihenkilöt.

Inflaatio-odotusten ja mitatun hintojen nousun välillä on ollut keskimäärin positiivista lineaarista riippuvuutta, jota positiivinen korrelaatiokerroin kuvaa. Toisaalta korrelaatio on viime vuoden aikana heikentynyt ja monissa väestöryhmissä se näyttäisi muuttuneen negatiiviseksi.

Naisilla miehiä suuremmat inflaatio-odotukset

Vastaavanlaisia selvityksiä inflaatio-odotuksista ja mitatusta hintojen nousuvauhdista on tehty muun muassa Ruotsissa, Isossa-Britanniassa, Yhdysvalloissa ja Uudessa-Seelannissa. Ruotsin keskuspankissa tehdyissä kahdessa selvityksessä⁶ tarkastellaan inflaatio-odotusten välisiä eroja väestöryhmittäin. Ruotsissa naisilla on suuremmat inflaatio-odotukset kuin miehillä. Lisäksi niissä vertaillaan kahden eri inflaatio-odotuskyselyn

tuloksia keskenään. Toisessa selvityksessä kuvaillaan inflaatio-odotusten nopeaa kasvua viime vuosina sekä sitä, miten lyhyen aikavälin odotusten heilahtelua tulisi tulkita.

Englannin pankissa tehdyssä artikkelissa⁷ päädytään tulokseen, että odotukset vaihtelevat väestöryhmittäin ja että erityisesti vastaajien iällä, maantieteellisellä sijainnilla, koulutuksella ja asuinmuodolla (omistus- vai vuokra-asunto) on merkitystä. Artikkelin kirjoittajien Lombardellin ja Saleheen mukaan kuluttajien viime aikoina, kuten edellisenä vuotena, kokemalla inflaatiolla ei olisi merkitystä inflaatio-odotuksia muodostumisen kannalta. Sen sijaan pidemmän aikavälin koetulla inflaatiolla on merkitystä kuluttajien muodostaessa käsityksiä tulevasta inflaatiosta.

Bryan ja Venkatu⁸ ovat puolestaan tutkineet Yhdysvalloissa, miten miesten ja naisten inflaatio-odotukset eroavat. He päätyvät tulokseen, että naiset odottavat hintojen nousuvauhdin kiihtymisen olevan tuntuvampi kuin miehet. Mistä tämä johtuu, jää epäselväksi, sillä erot eri tekijöiden välillä (kuten useammat ostokerrat) eivät ole tarpeeksi suuria. Lisäksi Bryan ja Venkatu näkevät väestöryhmien välillä selviä eroja odotuksissa hintojen tulevan kehityksen suhteen.

Uuden-Seelannin keskuspankin⁹ selvityksen mukaan inflaatio-odotukset eivät kovin hyvin ennusta tulevaa

⁵ Tietyn kuukauden toteutunutta kuluttajahintaindeksin vuosimuutosta on verrattu kuluttajien vuotta aiemmin antamaan arvioon inflaation tulevasta muutoksesta. Esimerkiksi joulukuun 2007 toteutunutta inflaatiota verrataan joulukuun 2006 inflaatio-odotuksiin.

⁶ Palmqvist – Strömberg (2004) ja Sveriges Riksbank (2007) Monetary Policy Report 2007:3.

⁷ Lombardelli – Saleheen (2003).

⁸ Bryan – Venkatu (2001a ja 2001b).

⁹ Ranchhod (2003).

Taulukko 2.

Inflaatio-odotusten keskineliövirheet ja korrelaatiot toteutuneeseen inflaatioon verrattuna								
Väestöryhmä	Keskineliövirheet ¹				Korrelaatiot ¹			
	2001–2003	2004–2006	2007	2001–2007	2001–2003	2004–2006	2007	2001–2007
Kaikki yhteensä	1,0	1,3	0,3	1,0	0,6	0,7	0,0	0,7
Sukupuoli								
Miehet	0,9	1,2	0,3	1,0	0,7	0,7	0,1	0,7
Naiset	1,0	1,4	0,3	1,1	0,4	0,7	-0,1	0,6
Ikä								
15–24-vuotiaat	0,7	0,9	0,5	0,7	0,6	0,7	0,1	0,7
25–34-vuotiaat	0,9	1,2	0,3	1,0	0,6	0,6	-0,1	0,6
35–44-vuotiaat	1,2	1,5	0,2	1,2	0,6	0,6	0,2	0,6
45–54-vuotiaat	1,2	1,5	0,4	1,3	0,6	0,5	0,0	0,6
55–64-vuotiaat	1,1	1,4	0,3	1,2	0,4	0,3	-0,1	0,5
65–74-vuotiaat	0,9	1,1	0,4	0,9	0,5	0,7	-0,2	0,6
Koulutus								
Perusaste	0,8	1,1	0,3	0,9	0,6	0,7	0,2	0,7
Keskiaste	1,0	1,3	0,3	1,1	0,6	0,7	-0,1	0,7
Korkea-aste	1,0	1,4	0,3	1,1	0,6	0,5	-0,1	0,7
Suuralue								
Pääkaupunkiseutu	1,0	1,2	0,3	1,0	0,6	0,7	0,4	0,7
Muu Etelä-Suomi	1,0	1,3	0,3	1,1	0,5	0,6	0,1	0,7
Länsi-Suomi	1,0	1,3	0,4	1,1	0,6	0,6	-0,2	0,7
Itä-Suomi	1,0	1,3	0,4	1,1	0,5	0,4	-0,1	0,5
Pohjois-Suomi	0,9	1,2	0,4	1,0	0,5	0,6	0,0	0,6
Sosioekonominen asema								
Maatalousyrittäjät	1,3	1,5	0,5	1,3	0,4	0,4	0,4	0,7
Muut yrittäjät	1,2	1,4	0,5	1,2	0,7	0,5	-0,2	0,4
Ylemmät toimihenkilöt	1,0	1,3	0,3	1,1	0,6	0,6	-0,1	0,6
Alemmat toimihenkilöt	1,1	1,5	0,3	1,2	0,6	0,5	-0,1	0,6
Työntekijät	1,0	1,4	0,3	1,1	0,6	0,5	0,0	0,6
Työttömät	1,1	1,3	0,4	1,1	0,3	0,4	0,0	0,5
Opiskelijat	0,7	0,9	0,5	0,8	0,5	0,6	0,3	0,6
Eläkeläiset	1,0	1,2	0,4	1,0	0,4	0,6	-0,1	0,6
Omaa kotitaloutta hoitavat yms.	1,0	1,3	0,4	1,1	0,6	0,2	-0,2	0,6
Kotitaloustyyppi								
Yksin asuvat	0,9	1,2	0,4	1,0	0,5	0,6	0,1	0,6
Lapsiperheet	1,0	1,3	0,3	1,1	0,6	0,7	0,0	0,7
Muut (aikuis)taloudet	1,0	1,3	0,3	1,0	0,6	0,6	-0,1	0,7
Kotitalouden bruttotuloluokka								
Alin tuloneljännes	1,0	1,1	0,4	1,0	0,4	0,6	0,2	0,6
Toiseksi alin tuloneljännes	1,0	1,3	0,4	1,1	0,5	0,7	-0,1	0,7
Toiseksi ylin tuloneljännes	1,1	1,4	0,3	1,1	0,6	0,4	-0,4	0,6
Ylin tuloneljännes	0,9	1,2	0,3	1,0	0,7	0,7	0,1	0,7
Tulot tuntemattomat	0,8	1,0	0,5	0,9	0,3	0,5	0,6	0,5

¹⁾ Keskineliövirheet ja korrelaatiot laskettu kuukausitiedoista.
Lähteet: Tilastokeskuksen kuluttajabarometri ja omat laskelmat.

hintojen kehitystä vaan korreloivat voimakkaammin tämänhetkisen ja menneen inflaation kanssa. Euroalueen inflaatio-odotuksia tutkinut Lindén¹⁰ on todennut, että kuluttajien kannustimet tarkentavat heidän vastauksiaan hintojen tulevasta nousuvauhdista kuluttajabarometrikyselyissä. Jos kuluttajat esimerkiksi aikoivat lähiaikoina tehdä isoja hankintoja, kuten asunto tai auto, he seuraavat tarkemmin näiden hyödykkeiden hintojen kehitystä. Lindénin mukaan näin on myös käynyt todellisuudessa: kun kuluttajilla on suuremmat kannustimet kerätä tietoa inflaatiosta, myös inflaatio-odotukset ovat lähempänä hintojen toteutunutta nousuvauhtia.

Syitä erilaisiin inflaatio-odotuksiin

Väestöryhmien väliset erot inflaatio-odotuksissa voivat johtua monista tekijöistä. Yksi syy voi olla, että jokaisella ryhmällä on omanlaisensa ”hyödykekori”, jonka hintojen muutokset vaikuttavat kuluttajien odotuksiin tulevasta hintojen kehityksestä. Kuluttajat siis ottavat huomioon vain omaan kulutukseensa liittyvän hintojen nousun eivätkä ajattele hintojen nousua yleisemmin vastatessaan kuluttajabarometrikyselyyn. Kuluttajat voivat myös arvioida, että hinnat nousevat nopeammin kuin virallinen kuluttajahintaindeksi osoittaa. Tätä argumenttia tukisi se, että esimerkiksi palveluiden hinnat ovat nousseet yleistä hintatasoa nopeammin.

¹⁰ Lindén (2005).

Myös sillä voi olla merkitystä, kuinka usein hyödykkeitä tai palveluita ostetaan. Esimerkiksi päivittäistavaroiden hintoja seurataan säännöllisesti, ja mielikuva koko inflaatiosta voi helposti syntyä niiden perusteella. Ison-Britannian tilastovirasto¹¹ on kehittänyt säännöllisten ostosten indeksin, joka käsittää vähintään kuukausittain ostettavat tavarat ja palvelut. Muut ostokset jakautuvat vähintään neljännesvuosittain ostettaviin tavaroihin ja palveluihin, vähintään vuosittain mutta harvemmin kuin neljänneksittäin ostettaviin sekä harvemmin kuin vuosittain ostettaviin tavaroihin ja palveluihin. Selvityksen¹² mukaan vuosien 1997–2006 aikana säännöllisesti ostettavien hyödykkeiden hinnat ovat nousseet nopeammin kuin neljännesvuosittain tai vuosittain ostettavien hyödykkeiden hinnat. Lisäksi näiden kolmen ryhmän hintojen vuosimuutos oli suurempi kuin kokonaisindeksin. Tarkastelujaksolla ero kuluttajahintaindeksin hyödykekorin ja säännöllisesti ostettavien hyödykkeiden hintojen nousun välillä oli 1–2 prosenttiyksikköä.

Suomessa vastaavanlaisia indeksejä on esitellyt Lehtinen selvityksessään.¹³ Sen mukaan usein ostettavat hyödykkeet ovat kallistuneet muita nopeammin vuosien 2000–2007 aikana. Tämä voi aiheuttaa mielikuvan,

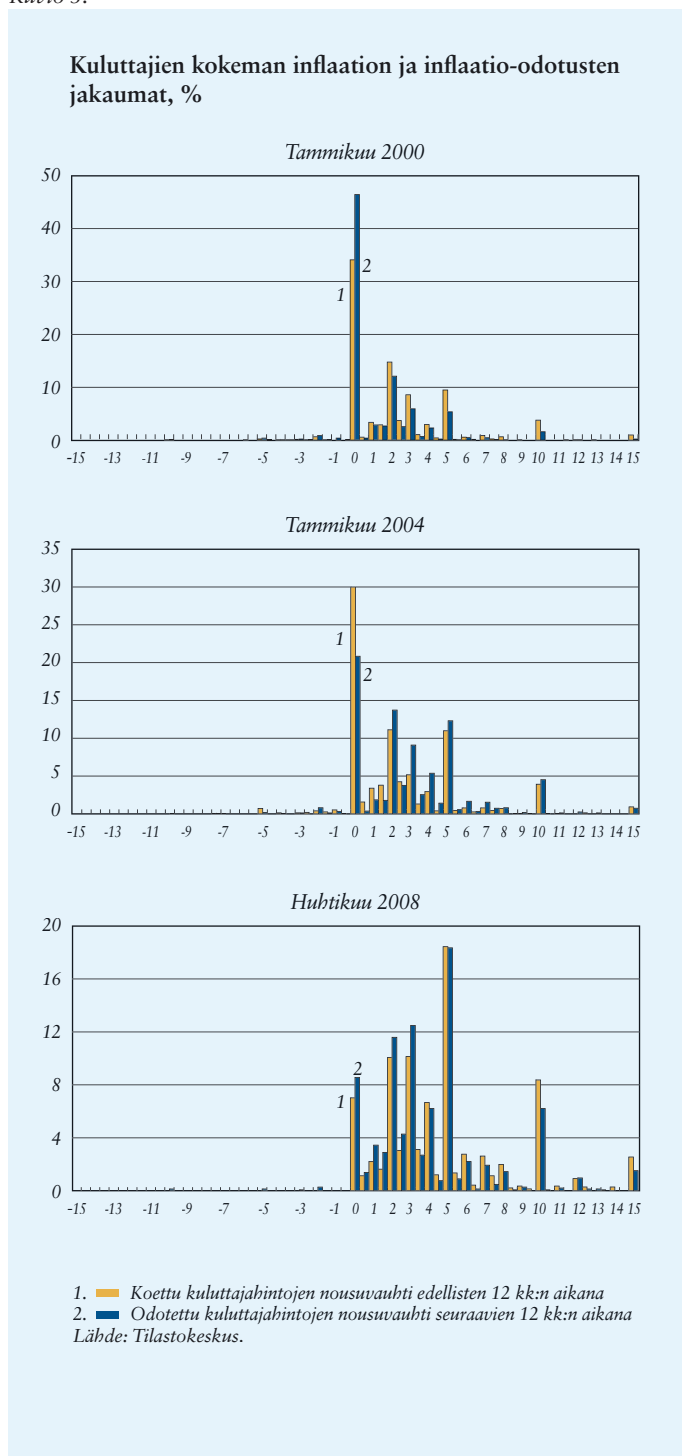
¹¹ Isossa-Britanniassa kuluttajilla on mahdollisuus laskea henkilökohtainen inflaationsa maan tilastoviranomaisen (Office for National Statistics) kehittämän inflaatiolaskimen (personal inflation calculator) avulla. Ks. <http://www.statistics.gov.uk/pic/>.

¹² O'Donoghue (2007).

¹³ Lehtinen (2007).

Päivittäistavaroiden hintoja seurataan säännöllisesti, ja mielikuva koko inflaatiosta voi syntyä niiden perusteella.

Kuvio 3.

että hinnat nousevat nopeammin kuin mitattu inflaatio. Tämä mielikuva voi vaikuttaa taustalla, kun ihmiset muodostavat käsityksiään myös tulevasta inflaatiosta.

Kangassalo ja Takala¹⁴ puolestaan ovat tarkastelleet, mitkä kuluttajahintaindeksin hyödykeryhmät vaikuttivat eniten kuluttajien inflaatio-odotusten muodostumiseen. Heidän mukaansa tämänhetkisiin inflaatio-arvioihin ja -odotuksiin vaikuttivat eniten elintarvikkeiden ja juomien hinnat, asumiskustannukset, terveyden- ja sairaanhoidon hinnat sekä hotelli- ja ravintolapalveluiden hinnat. Tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että useasti ostettavien hyödykkeiden hinnoilla olisi suuri paino inflaatio-odotuksia muodostettaessa.

Telasuo¹⁵ tarkasteli selvityksessään kuluttajahintaindeksillä mitatun inflaation ja eri kotitaloustyyppien¹⁶ kohdistuvan inflaation kehitystä ja inflaatiovauhtien eroja. Selvityksen mukaan eri kotitaloustyyppien vuosien 2000–2006 aikana kohdistunut inflaatio oli varsin samanlainen nopeudeltaan. Tarkasteltujen ryhmien inflaatio oli keskimäärin 0,1 prosenttiyksikköä nopeampaa kuin kuluttajahintaindeksin vuosimuutos tarkastelujaksolla 2000–2006.

Yksi syy siihen, miksi kuluttajien odotukset tulevasta hintojen nousuvauhdista ovat kasvaneet ripeästi vii-

¹⁴ Kangassalo – Takala (2005).

¹⁵ Telasuo (2007).

¹⁶ Kotitaloustyyppit ovat yhden hengen talous (alle 65-vuotiaat), lapseton pari (alle 65-vuotiaat), yksinhuoltajatalous ja kahden huoltajan lapsiperhe.

meksi kuluneen vuoden aikana, todennäköisesti liittyy hiljattain solmittuihin työehtosopimuksiin ja niihin sisältyneisiin suurehkoihin palkankorotuksiin. Julkisuudessa on viime aikoina puhuttu paljon myös elintarvikkeiden, polttonesteiden ja raaka-aineiden hintojen selvästä noususta. Tämä lienee osaltaan vaikuttanut inflaatio-odotusten lisääntymiseen.

Kun tarkastellaan kuluttajabarometrin vastauksia kysymyksiin tämänhetkisestä inflaatiosta ja vuoden päähän ulottuvista inflaatio-odotuksista, aineistojen jakaumat ovat samankaltaiset (kuvio 3). Jakaumien ulkopuolelle on rajattu vastaukset, joissa inflaation arvioidaan olevan nyt tai vuoden päästä enemmän kuin +15 % tai vähemmän kuin -15 %. Koettua inflaatiota ja inflaatio-odotuksia koskevat vastaukset ovat jakaumiltaan

varsin samanlaisia. Voi hyvin olla, että kun annetaan vastauksia kyselyyn, molempia koskeviin kysymyksiin vastataan suunnilleen samalla tavalla. Siten keskeinen odotuksia määräävä tekijä olisi koettu inflaatio.

Asiasanat: kuluttajien inflaatio-odotukset, kuluttajahinnat, koettu inflaatio

Lähteet

- Bryan, M. – Venkatu, G. (2001a) The Curiously Different Inflation Perspectives of Men and Women. Economic Commentary. Marraskuu. Federal Reserve Bank of Cleveland.
- Bryan, M. – Venkatu, G. (2001b) The Demographics of Inflation Opinion Surveys. Economic Commentary. Lokakuu. Federal Reserve Bank of Cleveland.
- Hirvonen, T. (2008) Kuluttajien inflaatio-odotukset Suomessa. BoF Online 3/2008. Suomen Pankki. [Http://www.suomenpankki.fi/NR/rdonlyres/EA1D81D0-22EA-42E0-957D-00EFCB909250/0/BoF_Online_03_2008_Hirvonen.pdf](http://www.suomenpankki.fi/NR/rdonlyres/EA1D81D0-22EA-42E0-957D-00EFCB909250/0/BoF_Online_03_2008_Hirvonen.pdf).
- Kangassalo, P. – Takala, K. (2005) Measuring the usefulness of consumers' inflation expectations in Finland. Statistics in transition – Journal of Polish Statistical Association. Volume 7, number 2. Syyskuu.
- Kurri, S. (2006) Miksi toteutunut ja koettu inflaatio poikkeavat niin paljon toisistaan? Euro & talous 3/2006. Suomen Pankki.
- Lehtinen, I. (2007) Inflaatiomittareilla on uskottavuusongelma. Tieto & trendit 13 (3/2007). Tilastokeskus.
- Lindén, S. (2005) Quantified Perceived and Expected Inflation in the Euro Area – How Incentives Improve Consumers Inflation Forecasts. Joint European Commission – OECD workshop on international development of business and consumer tendency surveys.
- Lombardelli, C. – Saleheen, J. (2003) Public expectations of UK inflation. Bank of England Quarterly Bulletin. Syksy 2003.
- O'Donoghue, J. (2007) Inflation – experience and perceptions. Economic & Labour Market Review. Volume 1, No.1, tammikuu. Office for National Statistics.
- Palmqvist, S. – Strömberg, L. (2004) Households' inflation opinions – a tale of two surveys. Economic review 4/2004. Sveriges Riksbank.
- Ranchhod, S. (2003) The relationship between inflation expectations, survey data and inflation. Reserve Bank Bulletin. Volume 66, No. 4. Joulukuu. Reserve Bank of New Zealand.
- Sveriges Riksbank (2007) Households' inflation expectations. Monetary Policy Report 2007:3. Sveriges Riksbank.
- Telasuo, C. (2007) Lapsiperheet ja elinkustannusten muutokset. Suomalainen lapsi 2007. Tilastokeskus, Stakes.
- Tilastokeskus (2006) Kuluttajabarometri: Laatuseloste. [Http://www.tilastokeskus.fi/til/kbar/kbar_2006-11-15_laa_001.html](http://www.tilastokeskus.fi/til/kbar/kbar_2006-11-15_laa_001.html).